

at det for dem, der befinde sig i samme Stilling til Sagen som jeg, maatte være overordentlig tilfredsstillende at see det umegteligt meget store Omflag, som er skeet i den Stilling, som den lovgivende Magt hidtil pleiede at indtage i alle beslagte Spørgsmaal. Jeg har i en Række af Aar været nødsaget til at værne imod den doctrinaire Opfattelse af Statsindustriens Skadelighed. Jeg kalder den doctrinair, fordi den var — i den Form idetmindste, hvori den før fremtraadte — aldeles abstract; den var bleven til en reen Frase. Man troede, at der deri, at Staten bedrev Noget, som ogsaa Borgene kunde gjøre, laa noget næsten Forbryderisk, og at det var en ligefrem Forpligtelse af alle mulige Kræfter at stræbe hen til, at en saadan Ulempe blev hurtigst muligt afhjulpen. De Herrer, der have fulgt tidligere Forhandlingers Gang, ville vide, hvilken Anledning til lang og møjsommelig Discussion saadanne Spørgsmaal som det om Usserød Klædefabrik have givet; det er ikke længere siden end forrige Aar, hvis jeg ikke mindes feil, at jeg har maattet række en frelsende Haand ud efter Brødbagningsetablissementet. Jeg vil nødtigt tillægge mig en Gæde, som ikke tilkommer mig, men hvis jeg ikke mindes feil, var Brødbagningsetablissementet forsvundet og kom atter frem igjen ved Discussionen i Landstinget, og blev frelst. Naar det altsaa stod saaledes, maatte det jo synes, at jeg maatte føle mig i højeste Grad tilfredsstillet ved nu at see, at Principet bliver fastet overende; men denne Hjælp, saaledes som den her ydes mig, er af den Slags, som Enhver meget maa hebe sig fritagen for; thi den hjælper ligesaa langt over paa den anden Side, som man før besandt sig paa den første; man kommer ud over Maalet og ind i et Ussere, som er meget værre end det, man værgede sig imod at blive stødt ned i. Naar en Doctrin har kunnet finde saa almindelig Anklang og har kunnet staae som en Troesætning for saa Mange, der have holdt sig inderlig overbeviste om, at her var den sande Statsviisdom, saa er det sjældent Tilfældet, at der ikke skjuler sig en sund og rigtig Kjerne indenfor Skallen, men som ved Misforstaaelse og urigtig Anvendelse, — hvilket just er det, der forvandler Færdommen til Doctrin — bringes i

den uheldige Form, hvori man lader den fremtræde. Saaledes troer jeg ganske sikkert — og det var een af de Hovedsætninger, som det glædede mig at høre den ærede 2den Landstingsmand for Kjøbenhavn udtale bestemt — at det maa anerkjendes, at der paa Bunden af denne Doctrin laa en dybtfølt Bevidsthed om, at den moderne Stat nu stræbte hen imod et forskjelligt Formaal fra det, Staten tidligere havde sat sig, at den i den Henseende gik, og det fuldkommen berettiget, med Tiden, og at det ikke var en Svingning, der kunde betragtes som et Tilbagefald, nei, at det først var nu, at Vindet var blevet trukket fra Vinene — og at man først nu saa en Sandhed, man saalænge havde ignoreret. Det er overordentlig let at estervise alle de gode og fortrinlige Følger, som kunne fremkalbes, fremelles og skabes ved Statens Indgriben i alle mulige Forhold. Hvorledes kan Staten ikke med sin mægtige Haand fremhjælpe Handelen, Industri, Fabrikdrift? Hvorledes kan den ikke overalt oplive Samsundets Kraft, hvorledes kan den ikke tilveiebringe og fremtrille Gøder, hvor man ellers umuligt vilde kunne finde dem? Ja mine Herrer, det er den ene Side af Sagen, det er den fristende og lokkende, som i sin Tid har gjort det til Statsviisdom at lade Staten tage sig af disse ædle, ophøjede og skønne Formaal, og som har frembragt uhyre Ulykker paa Jorden, og af hvis bittere Følger vi endnu den Dag idag lide. Man fortæller, at der i forrige Aarhundrede var i Frankrig en overmaade ædel Stratenrøver, han heed Cartonche; man sagde, at de var det Gienkommelige hos ham, som slet ikke kunde siges at henhøre til den almindelige Art af saadanne Forbrydere, at han aldeles ikke berøvede de Fattige Noget. Han henvendte udelukkende sin Opmærksomhed paa de Rige, der havde Overflødighed, og fra dem tog han undertiden rundeligt; saa deelte han med de Fattige og Nødlidende, der i ham saa en Ven, som undertiden paa den meest vidunderlige og meest generøse Maade kom dem imøde og udsatte sig for de største Farer for at afhjælpe deres Trang. Dette var imidlertid dog ikke dengang nogen tilstrækkelig Grund til at fritage ham for Straf. Han blev, da man endelig fik Fingre i ham, nødsaget til